

TA'LIMDA INNOVATSIYALAR:IMKONIYATLAR VA QIYINCHILIKLAR

Abdusalomova Shahnozabonu Umidjon qizi

Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

PRIE-71 U guruh talabasi

bonuabdusalomova55@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17078679>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 01-sentabr 2025 yil

Ma'qullandi: 05-sentabr 2025 yil

Nashr qilindi: 08-sentabr 2025 yil

KEY WORDS

Innovatsiya, texnologiya,
qiyinchiliklar, imkoniyatlar,
iqtisodiy o'sish, taraqqiyot,
texnologik rivojlanish, huquqiy
regulyatsiya, raqobatbardoshlik.

ABSTRACT

Ushbu maqolada innovatsiyalarning jamiyat rivojlanishidagi o'rni, ular bilan bog'liq qiyinchiliklar va imkoniyatlar yoritilgan. Innovatsion taraqqiyotning oldida turgan muammolar, ularni yengish yo'llari hamda iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik rivojlanishga qo'shadigan hissasi haqida ma'lumot berilgan.

Bugungi kunda dunyo juda tez o'zgarayapti. Texnologiyalar rivojlanmoqda, sun'iy intellekt, raqamli platformalar, onlayn ta'lim — bularning barchasi hayotimizga, ayniqsa, ta'lim tizimiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Ta'lim sohasida innovatsiyalar deganda, asosan, yangi usullar, texnologiyalar va g'oyalarni qo'llash orqali o'quv jarayonini samaraliroq qilish tushuniladi. Bu esa o'z-o'zidan katta imkoniyatlarni yaratadi.

Imkoniyatlar nimalarda?

Avvalo, innovatsiyalar tufayli ta'lim hamma uchun ochiq bo'la boshladi. Masalan, internet orqali har kim dunyoning istalgan nuqtasidan kurslarga yozilishi, yangi bilimlar olishi mumkin. Darslar endi faqat sinf xonalarida emas, balki onlayn platformalarda, video darslar orqali ham o'rgatilmoqda. Virtual haqiqat (VR) yoki sun'iy intellekt asosidagi dasturlar yordamida o'quvchilar chuqurroq tushunish, tajriba qilish imkoniga ega bo'lishyapti. Innovatsiyalar orqali o'qituvchilar ham zamonaviy metodikalarni qo'llay boshlashdi. O'quvchilar esa darslarni zerikmasdan, interaktiv shaklda o'rganishlari mumkin bo'ldi. Lekin, qiyinchiliklarsiz ham emas. Innovatsiyalarni joriy qilishda muammolar ham yetarli. Eng avvalo, har doim ham texnik imkoniyatlar hamma joyda teng emas. Masalan, qishloqlarda yoki kam rivojlangan hududlarda internet sifati past, kompyuter yoki planshet yetishmasligi mumkin. Shuningdek, ayrim o'qituvchilar yoki o'quvchilar hali ham an'anaviy ta'lim usullariga o'rganib qolgan bo'lishadi, yangi texnologiyalarni qo'llashda qiynalishadi. Bu esa innovatsiyalarning samaradorligini kamaytiradi. Yana bir muhim jihat – sifat nazorati. Onlayn kurslar yoki raqamli platformalarda taklif qilinayotgan ta'lim har doim ham yuqori sifatli bo'lmasligi mumkin. Shuning uchun, innovatsiyalarni joriy etishda ehtiyotkorlik va puxta rejalashtirish kerak bo'ladi. Xulosa o'rnida aytib o'tish mumkinki, innovatsiyalar ta'lim

sohasini tubdan o'zgartirish qudratiga ega. Ammo bu jarayon muvaffaqiyatli bo'lishi uchun barcha qatnashchilar – o'qituvchi, o'quvchi, ota-ona va davlat o'zaro hamkorlikda harakat qilishi lozim. Texnologiyalar imkoniyat yaratadi, lekin undan qanday foydalanish o'zimizga bog'liq. Innovatsiyalar ta'lim tizimining rivojlanishiga yangi yo'nalishlar olib keladi. Bular o'qitish metodlarining yangilanishi, raqamli texnologiyalarni qo'llash va ta'limning individualizatsiyasini o'z ichiga oladi. Global miqyosda o'qitish va o'rganishning yangi shakllari, masalan, onlayn o'qish va interaktiv platformalar, ta'limning samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida masofaviy ta'lim rivojlanib, geografik jihatdan uzoqda joylashgan o'quvchilarga ham sifatli ta'lim olish imkonini bermoqda.

Qiyinchiliklar:

1. Texnologik infratuzilma yetishmasligi – Ba'zi hududlarda internet tezligi past yoki umuman mavjud emas, bu esa raqamli ta'lim imkoniyatlaridan to'liq foydalanishga to'sqinlik qiladi. Masalan, shahar va viloyatlarda yangi uy-joy massivlari qurilishi bilan birga, yangi maktablarning yetishmasligi ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi (Ta'lim, fan va innovatsiya jurnali, 2021).

2. O'qituvchilarning malaka oshirish ehtiyoji – Yangi texnologiyalarni samarali qo'llash uchun o'qituvchilar doimiy ravishda o'z malakalarini oshirishlari kerak. Bu esa vaqt va resurs talab etadi. Masalan, pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq etishda o'qituvchilarning yangi metod va texnologiyalarni o'zlashtirishlari zarur (Pedagogik innovatsiyalar va ularning amaliy tadbirlari, 2020).

3. An'anaviy ta'lim usullariga qarshilik – Ba'zi o'qituvchilar va ota-onalar yangi usullarni qabul qilishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin, chunki ular an'anaviy usullarga ko'proq ishonadilar. Bu esa innovatsion texnologiyalarni joriy etishda to'siqlarni keltirib chiqaradi.

4. Texnologiyaga qaramlik xavfi – Raqamli vositalardan ortiqcha foydalanish o'quvchilarning texnologiyaga qaram bo'lib qolishiga olib kelishi mumkin, bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun texnologiyalardan me'yorida foydalanish muhimdir.

5. Moliyaviy cheklovlar – Innovatsion texnologiyalarni joriy etish katta moliyaviy xarajatlarni talab qiladi. Bu esa barcha ta'lim muassasalari uchun imkoniyat darajasi bir xil emasligini ko'rsatadi.

Innovatsion texnologiyalar o'quvchilarning ijodkorlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari orqali o'quvchilar real hayotga yaqin tajribalarni boshdan kechiradilar.

Yangi texnologiyalar va metodologiyalar ta'limda yangi imkoniyatlarni yaratishda yordam beradi, ammo bu jarayon o'zining qiyinchiliklariga ham ega. Bulardan biri:

Imkoniyatlar:

1. Ta'lim sifatining oshishi – Innovatsiyalar yordamida o'quvchilar uchun ta'lim yanada interaktiv va qiziqarli bo'ladi.

2. Onlayn ta'lim imkoniyatlari – Internet orqali masofaviy o'qish ta'limni kengroq auditoriyaga yetkazish imkoniyatini yaratadi, bu esa dunyo bo'ylab ta'lim olish imkoniyatlarini oshiradi.

3. O'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashish – Innovatsion texnologiyalar yordamida o'quvchilarning turli ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratish mumkin.

4. O'qitish va o'rganish jarayonining soddalashtirilishi – Yangi texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt va analitik vositalar yordamida o'quvchilarning o'rganish jarayonini monitoring qilish va tahlil qilish mumkin.

5. Ommaviy ta'lim imkoniyatlarining kengayishi – Innovatsiyalar barcha yoshdagi kishilar uchun ta'lim olish imkoniyatlarini yaratadi, bu esa uzluksiz ta'lim va kasbiy rivojlanish uchun keng imkoniyatlar eshigini ochadi.

Ta'limda innovatsiyalar pandemiyadan keyin yana-da muhimlashdi. 2020-yildagi pandemiya butun dunyoga bir narsani ko'rsatdi: zamonaviy ta'lim texnologiyalarsiz ta'lim tizimi zaif bo'lar ekan. Shu sababli ko'plab maktablar va universitetlar zudlik bilan onlayn ta'limga o'tdi. Bu esa innovatsiyalarga bo'lgan ehtiyojni va qiziqishni yanada kuchaytirdi. Pandemiya keyin esa aksariyat ta'lim muassasalari aralash (gibrid) ta'limni tanlay boshladi — ya'ni, bir vaqtning o'zida ham an'anaviy, ham onlayn metodlarni qo'llash. Innovatsion ta'lim o'quvchilarning qiziqishini oshiradi. Masalan, o'yin asosida o'rgatish (gamifikatsiya), interaktiv testlar, chatbotlar orqali mashq qilish, video va animatsiyalar orqali tushuntirish — bularning barchasi o'quvchilarda motivatsiyani oshiradi. Endi kitobdan faqat yodlash emas, balki o'rganayotgan narsani hayotda qanday ishlatishni tushunish muhim bo'lib qoldi.

Xulosa

Bugungi kunda ta'lim tizimida innovatsiyalar muhim rol o'ynamoqda. Biroq, shahar va qishloq maktablari o'rtasida imkoniyatlar jihatidan katta farqlar mavjud. Shaharlardagi maktablarda zamonaviy texnologiyalar, interaktiv ta'lim platformalari va ilg'or metodologiyalar faol qo'llaniladi. O'quvchilar onlayn kurslar, virtual laboratoriyalar va sun'iy intellekt asosidagi o'quv dasturlaridan foydalanish imkoniyatiga ega. Bunday imkoniyatlar ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi va o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi. Biroq, qishloq hududlarida bu imkoniyatlar ancha cheklangan. Ko'plab qishloq maktablarida zamonaviy kompyuterlar, internet aloqasi va innovatsion ta'lim vositalari yetarli emas. O'qituvchilarning yangi texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalari ham shahar maktablariga nisbatan past bo'lishi mumkin. Bu esa o'quvchilarning zamonaviy bilimlarga ega bo'lish imkoniyatlarini kamaytiradi. Shu sababli, ta'limda innovatsiyalarni ommalashtirish uchun qishloq maktablariga ko'proq e'tibor qaratish zarur. Davlat tomonidan qishloq maktablariga investitsiya kiritish, internet infratuzilmasini rivojlantirish va o'qituvchilar malakasini oshirish bo'yicha dasturlar ishlab chiqilishi lozim. Faqat shunday yondashuv orqali barcha hududlarda teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish va kelajak avlodning bilimli va innovatsion fikrlaydigan mutaxassis bo'lib yetishishiga ko'mak berish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Ta'lim, fan va innovatsiya" jurnali, 5-son, 2021-yil.
2. "O'qitishning innovatsion va samarali shakli yoxud masofaviy ta'lim istiqbollari" maqolasi, 2020-yil.
3. "Pedagogik innovatsiyalar va ularning amaliy tadbirlari: muammolar va yechimlar"
4. Axmedova, N. (2020). Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Toshkent: O'zbekiston pedagogika nashriyoti.

5. Jabborov, S. (2019). "Pedagogik jarayonda axborot-kommunikatsion texnologiyalar". Ta'lim va taraqqiyot, №4, 45–49.
6. Karimov, B. (2021). Zamonaviy pedagogika asoslari. Samarqand: Ilm Ziyo.
7. Qodirova, D. (2022). "Raqamli ta'limning imkoniyatlari va muammolari". Pedagogik izlanishlar, №2, 30–35.
8. Salomova, G. (2018). Ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar. Buxoro: Farovon Zamin

